

Voorwoord

Beste lezer,

U hebt de 161^e editie van de *Publications*, ons LGOG-jaarboek, in handen. De redactie is trots op het resultaat en hopelijk beleeft u veel plezier aan het lezen van de acht artikelen en de drie boekrecensies.

Deze editie opent met een artikel van de hand van Pim Beckers, Truyde Brand en Floris Heinrichs, drie oud-studenten Archeologie aan de Hogeschool Saxion in Enschede, die elk onderzoek hebben gedaan naar de opgravingen in een specifiek deel van Romeins Heerlen. Daarna neemt Leo Verhart de lezer mee op een spannende zoektocht naar een eventuele tegenhanger van de zogenaamde ‘sierschijf van Helden’. Zelf spreekt de auteur van een ‘archeologisch raadsel’. Danny Keijsers en Hilde Vanneste rapporteren de resultaten van hun archeologische onderzoek naar het verdwenen kasteel Etzenrade. Dit onderzoek werd uitgevoerd tussen 2016 en 2023, vooruitlopend op de geplande gebiedsontwikkeling. De bijzondere geschiedenis van deze plek inspireerde de architecten bij de ontwikkeling van het gebied. Ook het daaropvolgende artikel van Willem Simon de Graaf is gebaseerd op de resultaten van archeologisch onderzoek. Op basis van opgravingen in de noordelijke schootsvelden en een aantal andere opgravingen in en rond de oude stadskern van Sittard kan de ontwikkeling gereconstrueerd worden.

Dan maken we een sprong in de tijd, want Lucie Bastiaens neemt de lezer mee naar de vroege twintigste eeuw en beschrijft hoe de hoge zuigelingensterfte in Maastricht in de periode 1900-1940 leidde tot preventieve zuigelingenverzorging. Bram Sentjens onderzocht de arbeidsmigratie

van Poolse mijnwerkers en hun gezinnen naar Kerkrade en omgeving in de periode 1906-1919, de eerste periode waarin op grote schaal mijnwerkers werden geworven voor de Zuid-Limburgse steenkolenmijnen. Wiel Kusters schreef een fraaie biografie van dichter, romancier, toneelschrijver en journalist Hans Berg-huis (1924-1994).

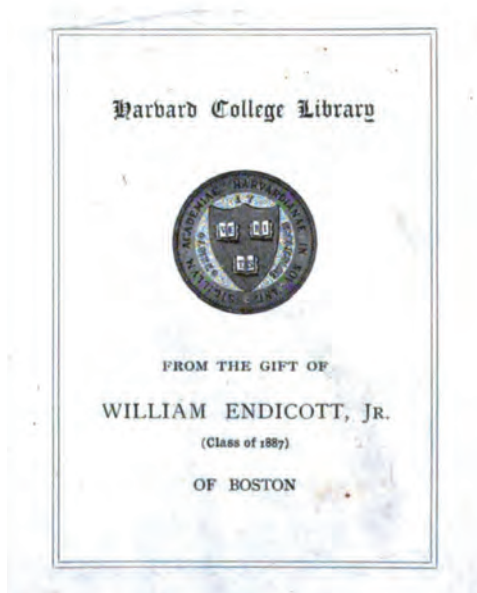
Het achtste en laatste artikel is, zoals gewoonlijk, de schriftelijke versie van de Habets-lezing, die dit jaar op 8 november 2025 in Weerstand in Roermond werd gehouden door Wim Hupperetz. Onder de titel ‘Erfgoed als medicijn voor onze collectieve vergeetachtigheid?’. Over nostalgie, kolonialisme en meerstemmigheid doet Hupperetz een poging tot academische reflectie op het erfgoeddiscours van het afgelopen decennium. Het verleden, het heden en de toekomst zijn drie posities die we bij de omgang met erfgoed zoveel mogelijk met elkaar in balans zouden moeten proberen te brengen, zo betoogt Hupperetz. Op die manier stimuleren we uiteindelijk maatschappelijk draagvlak en creëren we een belangrijke basis voor duurzaam erfgoedbeheer en -ontwikkeling.

De acht artikelen worden gevolgd door een drietal boekrecensies. Christian Kicken bespreekt *Roman villas. New perspective on villa development in Northwestern Europe*. De reizende tentoonstelling ‘Romeinse villa’s in Limburg’, die achtereenvolgens te zien was in Leiden (RMO), Venlo (Limburgs Museum) en Heerlen (pop up Romeins Museum), een voorbereidend onderzoeksproject en een tentoonstellingscongres op 27 mei 2024 in Leiden vormden aanleidingen voor de omvangrijke

publicatie. De tweede bespreking door Wim van Meurs is een essay review, waarbij vier recent verschenen rapporten over het naoorlogse rechtsherstel van joodse inwoners wier vastgoed in de oorlog was onteigend in de gemeenten (1) Roermond, (2) Venlo, (3) Valkenburg-Houthem en Berg en Terblijt en (4) Maastricht, Heer en Amby gezamenlijk worden besproken. Ook het door Pierre Hupperts geschreven *Recht en onrecht na de Tweede Wereldoorlog: Zuid-Limburg/Gulpen Wittem (1944-1955)*, dat hetzelfde thema behandelt, is in de bespreking betrokken. De derde recensie, door Joep Leerssen, is een reflectie op de door het LGOG geïnitieerde *De Nieuwe Canon van Limburg*, die onder leiding van Chris Dols en Maurice Heemels vorm kreeg en in 2024 verscheen. Joep Leerssen reflecteert in zijn essay review breder op het verschijnsel 'canon' als uiting van een maatschappelijk fenomeen.

Zoals u weet, staan de *Publications* vanaf jaargang 137 (2001) online. U kunt de laatste 25 jaargangen dus digitaal doorzoeken en lezen via Openjournals (<https://platform.openjournals.nl/PSHAL/index>). Wij beloofden u vorig jaar dat de jaargangen van 1864 tot 2000 in de komende jaren digitaal beschikbaar zouden komen dankzij de inspanningen van het door de Koninklijke Bibliotheek geïnitieerde platform Delpher. Inmiddels zijn de jaargangen 4 (1867) tot en met 64 (1928) ook door Google Books gedigitaliseerd¹ en raadpleegbaar via het platform Internet Archive (<https://archive.org/>). Het aardige is dat vermeld wordt hoe vaak een jaargang al is bekeken. Dat varieert van 41 keer (jaargang 5 (1868)) tot 1.837 keer (jaargang 33 (1896/7)).

Het is interessant om jaargang 33 (1896/7) nader te bekijken. Het gedigitaliseerde exemplaar draagt de stempel van de Harvard College Library en werd in december 1912 aan deze bi-

Ex libris 'Harvard College Library. From the gift of William Endicott, Jr. (class of 1887) of Boston'.

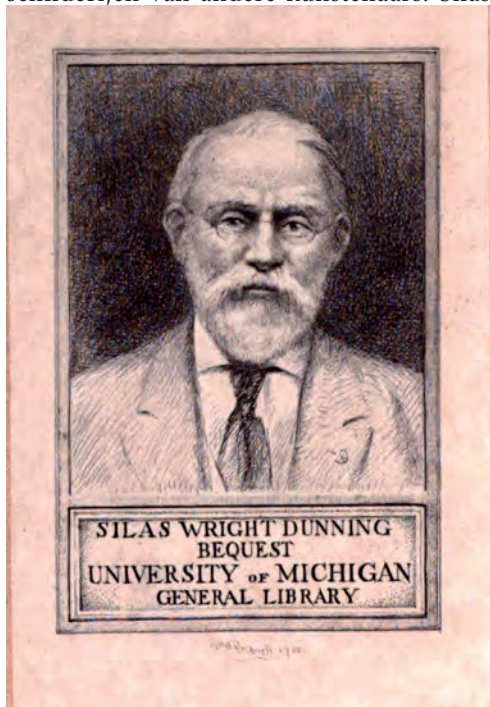
bliotheek geschonken door William Endicott jr. Jaargang 33 bevatte slechts drie artikelen, te beginnen met een artikel van M.J. Janssen, kapelaan te Well, over de Heerlijkheid Spraeland-Oostrum. In het tweede artikel, van de hand van Alfred Habets, wordt de geschiedenis van de Landen van Overmaas vanaf de vrede van Munster tot aan het Partage-Tractaat (1648-1662) behandeld. Het derde en laatste artikel, geschreven door Henri de Lescaille, is getiteld 'La seigneurie de Baarlo'. In totaal bevatte deze jaargang 487 pagina's.

Ook de jaargangen 5 (1868), 6 (1869) en 24 (1887) zijn aangekocht vanuit een legaat van William Endicott jr. Op de binnenzijde van de kaft plakt een ex libris met de tekst: 'Harvard College Library. From the gift of William Endicott, jr. (class of 1887) of Boston'. William Endicott Jr. (1865–1936), zoon van minister van Oorlog William C. Endicott, studeerde in 1887 af

¹ Enkele jaargangen ontbreken: 8 (1871), 10 (1873), 13 (1876), 14 (1877), 39 (1903). Jaargang 33 (1896/1897) was een dubbelnummer.

aan Harvard College, zoals ook de ex libris vermeldt, en werd een prominent advocaat en partner bij Kidder, Peabody & Co. in Boston. Hij was nauw betrokken bij de sociale, financiële en culturele elite van Boston. Endicott is ook bekend geworden vanwege zijn schenking van historische boeken aan de Harvard College Library.

Niet van elke jaargang is te ontdekken waar het gedigitaliseerde exemplaar zich bevindt, maar van de meeste wel. De jaargangen 37 (1901) tot en met 58 (1922) hebben op de binnenzijde van de kaft een ex libris met een portret van een ernstig kijkend heerschap en de tekst: 'Silas Wright Dunning. Bequest University of Michigan General Library'. Het geëtste portret is in 1930 gemaakt op basis van een portretfoto. De met potlood gesigneerde ets is van de hand van William Harry Warren Bicknell (1860-1947). Bicknell studeerde in de Boston Museum School of Fine Arts en werd vermaard vanwege zijn etsen, die vaak gebaseerd zijn op schilderijen van andere kunstenaars. Silas

Ex libris 'Silas Wright Dunning. Bequest University of Michigan General Library' (1930).

THE University of Michigan receives a fund of \$375,000 from the estate of Silas Wright Dunning, who died on May 29 last at the age of eighty-five years. Mr. Dunning was for many years editor and chief owner of *The Railway Age*. The will directed that the fund be used to purchase books and periodicals for the university library.

Vermelding van de schenking van Silas Wright Dunning aan de University of Michigan in *Science* (vol. 61 no. 1597 (3 april 1925)).

Wright Dunning (1838-1924) liet bij zijn overlijden op 85-jarige leeftijd op 29 mei 1924 een legaat van maar liefst 375 duizend dollar na aan de University of Michigan. De universiteit besloot het fonds in te zetten voor de aankoop van boeken voor de universiteitsbibliotheek. Bij de vermelding van deze schenking en de door de universiteit gekozen bestemming noteert het tijdschrift *Science* (vol. 61 no. 1597 (3 april 1925)), dat Dunning jarenlang uitgever en mede-eigenaar was geweest van het tijdschrift *The Railway Age*. Silas Wright Dunning was volgens WikiSource een Amerikaanse docent, die bovendien diverse lemma schreef voor de *Encyclopaedia Britannica*, Ninth Edition.

Andere bibliotheken, die meerdere jaargangen van de *Publications* bewaren zijn de Berkeley Library van de University of California (59 (1923) t/m 61 (1925)) en de Bayerische Staatsbibliothek in München. De drie jaargangen in de Berkeley Library dragen bovendien een etiketje van 'Boekbinderij G. Kerpen. Wijk Maastricht'. Voordat ze in Berkeley terechtkwamen, behoorden deze banden waarschijnlijk toe aan een Maastrichtenaar. De Bayerische Staatsbibliothek bezit diverse jaargangen, waaronder 23 (1886) tot en met 30 (1893). De meeste daarvan dragen de stempel van de Bibliotheca Regia Monacensis, zoals de bibliotheek tot 1919 werd genoemd. Dat betekent dat deze jaargangen al voor 1919 in de collectie van deze bibliotheek werden opgenomen.

Deze kleine zoektocht laat zien hoe wijdverspreid onze *Publications* zijn en hoe lang dat al het geval is. Nu de oudste 58 jaargangen ook digitaal beschikbaar zijn en, dankzij digitale ver-

taalopties, de Nederlandstalige (en een enkele keer Franstalige) artikelen voor iedereen toegankelijk worden, kan al die kennis van de Limburgse geschiedenis wereldwijd verspreid raken.

De redactie van de *Publications* wenst u veel leesplezier toe met jaargang 161 (2025) van ons jaarboek. Wellicht bent u ook nieuwsgierig geworden naar die eerste 58 jaargangen, die u in gedigitaliseerde vorm kunt terugvinden op internet. Hier kunt u een schat aan memorabele artikelen ontdekken. Ook daarmee wensen wij u veel genoegten!